

Беленкова М.І.,
к.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
Чернишов О.В.,
магістрант другого року навчання
 Харківського національного аграрного університету імені В.В. Докучаєва, м. Харків

ПОБУДОВА УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ОСНОВІ МАРЖИНАЛЬНОГО ПІДХОДУ У СИСТЕМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Концепція сталого розвитку економіки полягає у забезпеченні балансу між отриманими доходами та обсягами використаних для цієї мети елементів ресурсного потенціалу, за умови обов'язкового застосування моделі екологізації виробництва. Аграрні підприємства за рахунок значного впливу факторів зовнішнього середовища є найбільш виразними суб'єктами, що потребують сталого розвитку.

Побудова управління суб'єктами господарювання агропромислового комплексу на умовах збереження капіталу та сталого розвитку неможлива без належного рівня інформаційно-аналітичного забезпечення, яке пов'язане передусім з раціональною побудовою управлінського (внутрішньогосподарського) обліку.

Сучасна практика управління виробничими процесами доводить прогресивність та актуальність використання інструментів маржинального підходу, головна мета якого – калькулювання витрат на основі аналізу взаємозв'язку «витрати-об'єм-прибуток».

Ключовим елементом згаданого взаємозв'язку є поняття точки беззбитковості. Точка беззбитковості (точка критичного обсягу реалізації, поріг рентабельності) / (Break-Even Point) – це таким об'єм продажу, за якого доходи підприємства рівні його витратам, а сукупний маржинальний дохід дорівнює сукупним постійним витратам. Аналіз точки беззбитковості часто називають маржинальним аналізом, методику якого розглянемо на прикладі.

Приклад. Фермерське господарство «А» вирощує та реалізує томати черрі, вирощені на відкритому ґрунті. Показники обсягів продажу, витрат та прибутку наведені у таблиці.

Таблиця

Економічні показники вирощування томатів чері		
Показники	Сума, \$	На 1 кг продукції, \$
Виручка від реалізації (5000 кг) (<i>B</i>)	6250	1,25
Змінні витрати (<i>ЗВ</i>)	4250	0,85
Маржинальний дохід	2000	0,40
Постійні витрати (<i>ПВ</i>)	1300	x
Прибуток від операційної діяльності (<i>П_{он}</i>)	700	x

Існує 3 методи розрахунку точки беззбитковості, на яких зупинимося більш детально. Метод математичного рівняння. Передбачає використовувати рівняння:

$$P_{on} = B - ZB - PB \tag{1}$$

Виходячи з цього, виручка буде дорівнювати:

$$B = ZB + PB + P_{on} \tag{2}$$

Прибуток в точці беззбитковості дорівнює нулю, тому точка беззбитковості (T_{ϕ}) дорівнює:

$$T_{\phi} = ZM + PB \tag{3}$$

Виразимо обсяг реалізації через змінну x і сформуємо рівняння, підставивши показники таблиці:

$$0,85x + 1300 = 1,25x,$$

$$0,4x = 1300,$$

$$x = 3250.$$

Тобто, критичний (беззбитковий) обсяг реалізації томатів черрі становить 3250 кг. У вартісному виразі точка беззбитковості буде дорівнювати:

$$T_{\phi} = 3250 \cdot 1,25 = 4062,50\$.$$

Метод маржинального прибутку. Згідно цього методу точку беззбитковості розраховують, виходячи із величини маржинального доходу на одиницю продукції, який розраховується як різниця ціни одиниці продукції ($Ц_{од}$) та змінних витрат на одиницю продукції ($ЗВ_{од}$):

$$T_{\phi} = \frac{PB}{(Ц_{од} - ЗВ_{од})} \tag{4}$$

У нашому прикладі критичний (беззбитковий) обсяг реалізації томатів черрі буде дорівнювати:

$$T_{\phi} = \frac{1300}{(1,25 - 0,85)} = \frac{1300}{0,40} = 3250.$$

У грошовому виразі точка беззбитковості дорівнює частці від ділення суми постійних витрат та коефіцієнта маржинального доходу ($k_{m\partial}$):

$$T_{\partial} = \frac{ПВ}{k_{m\partial}}. \quad (5)$$

В свою чергу, коефіцієнт маржинального доходу дорівнює частці від ділення маржинального доходу на одиницю продукції ($МД_{од}$) на ціну одиниці продукції:

$$k_{m\partial} = \frac{МД_{од}}{Ц_{од}}. \quad (6)$$

Підставимо в ці формули показники з прикладу:

$$k_{m\partial} = \frac{0,40}{1,25} = 0,32\$,$$

$$T_{\partial} = \frac{1300}{0,32} = 4062,50\$.$$

Графічний метод передбачає нанесення на систему координат ліній постійних, змінних витрат та виручки, в результаті чого утворюються зони збитку, прибутку та точка беззбитковості.

Таким чином, використання маржинального підходу при побудові управлінського обліку на аграрних підприємствах дозволяє приймати раціональні управлінські рішення, що у кінцевому результаті сприяє досягненню запланованого фінансового результату, забезпечуючи збереження елементів сукупного капіталу, що і є головною метою економічної концепції сталого розвитку.